

Üdvözet Kárpátaljáról

1. rész:

Kárpátalja mint földrajzi fogalom csak 1920-tól létezik. Előtte a történelmi Magyarország majd az Osztrák-Magyar Monarchia része volt, Ung, Ugocsa, Máramaros és Bereg megyét foglalta magába. A trianoni béke e területről úgy rendelkezett, hogy az új államalakulat, Csehszlovákia része lesz. 1938-ban a déli részét visszacsatolták Magyarországhoz (1. bécsi döntés), 1939-ben a magyar hadsereg megszállta az egész területet. 1944-ben a szovjet csapatok elfoglalták, 1945-től a Szovjetunió Kárpáton túli területe lett. A birodalom szétesése után, 1991-től Ukrajna része. Kárpátalja népe nagyon megőrizte a 20. század történelmét.

Lakóinak száma 1 250 000, ebből 151 000 magyar. 1945-től 1991-ig szigorúan zárt terület volt, más országbeliek csak a kijelölt útvonalakon közlekedhettek, és csak a kijelölt helyeken szállhattak meg. Ma már szabadon közlekedhetnek a turisták, a régi szigorra csak egy-egy ellenőrző pont emlékeztet, de ez már csak formáság.

Itt hozta létre Thököly Imre fejedelemségét, itt védte három éven át Munkács várát a Habsburgokkal szemben egy asszony: Zrínyi Ilona; innen indult el II. Rákóczi Ferenc szabadságharca; itt ihlették Kölcsey klasszikussá vált költeményét Huszt várának romjai; innen (is) hurcolták el zsidók ezreit azok, akiknek visszatértét 1938-ban a zsidók is ünnepelelték; itt gyűjtötték össze táborokban a II. világháború foglyait, hogy aztán elnyeljék őket a végtelen szovjet mezők, bányák, fogolytáborok; itt terelték össze a kárpátaljai magyar családok férfi tagjait, hogy ugyanarra a sorsra jussanak, mint a hadifoglyok.

Kárpátalja tájai változatosak, szemet gyönyörködtetőek. Kárpátalján több mint százezer ember őrzi magyarságát, a magyar történelem emlékeit. Kárpátaljáról szinte semmit sem tudunk. Itt az ideje „felfedezésének”. Ezt tette egy – főként pedagógusokból álló – turistacsoport.

Nem vice: tragédia

A munkácsi vár

- Ferencjóska országában születtem, Masaryk alatt jártam csehszlovák iskolába, szolgáltam Horthy seregében, voltam Sztálin birodalmának állampolgára, most meg Ukrajnában élek.
- Miért vándorolt ennyit, János bátyám?
- Én?! Ki sem tettem a lábam Munkácsról.

Történelmi emlékek

Verecke híres útján

Kárpátalján a történelem során mindig kisebbségben éltek a magyarok, de az ezeréves magyar állami lét rányomta bélyegét az országgrészre: még ma is sok a magyar történelmi emlék. Ezek jelentős része ismert a történelemből, ezért csak a legfontosabbakat említjük villanásszerűen.

Tiszaújlak. Itt vívták első győztes csatájukat a kurucok. Egy turulmadaras emlékmű jelöli a helyet.

Dolha. Itt viszont nagy vereséget szenvedtek az ekkor még labanc, később kuruc tábornok, Károlyi Sándor csapataitól. Ezt is emlékoszlop jelöli a város főterén.

Nagyszőlős. Az 1849-ben kivégzett Perényi Zsigmond családjának barokk kastélya, a főtéren a mártír szobra. Egy kis méretű Bartók-szobor: itt élt két évig a gyermek Bartók.

Munkács. A nagyszerűen helyreállított vár. Benne múzeum, egy terem a kurucoké. A csoport meglepően jó szinten kuruc nótákat énekelt, nem kis csodálkozást keltve a látogatók közt.

Huszt. A Kölcsey-vers révén híres várrom. A „csarnok elontott oszlopi közt”, mint minden látogatáskor, most is elhangzott a vers.

Ungvár. A Drughet-vár, amelyben gazdag anyagú múzeumot rendeztek be. A mellette lévő skanzenben Kárpátalja népi építészetének legszebb, legjellegzetesebb házai láthatók. Köztük egy magyar parasztház.

A Vereckei-hágó és -szoros. Olyan, mint a többi, de hát mégis csak itt jöttek be őseink a Kárpát-medencébe – ha igaz. Itt is lett volna emlékmű, ha meg nem akadályozzák a hatóságok a felépítését. Így csak torzóban látható (a képen takarva).

Kutas Ferenc

Kita Erzsébet, K. Szarka Judit és a szerző felvételei